

**«ԴԱՍԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ» (LESSON STUDY) ՄՈՏԵՑՄԱՆ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՎՐԱ**

Հովհաննիսյան Անահիտ

*ՀՀ ԳԱԱ գրականության ինստիտուտի ասպիրանտ,
«Այբ» ավագ դպրոցի «Մայրենի» առարկայախմբի ղեկավար,
Հայաստանի Հանրապետություն
Anahit_hovhannisyan@aybschool.am
<https://orcid.org/0009-0003-8695-2052>*

Կարապետյան Աստղիկ

*«Այբ» ավագ դպրոցի «Հայոց լեզու և գրականություն» առարկայի ուսուցիչ,
բանասիրական գիտությունների թեկնածու,
Հայաստանի Հանրապետություն
Astghik_karapetyan@aybschool.am
<https://orcid.org/0009-0000-9210-1041>*

Խաչատրյան Անահիտ

*«Այբ» ավագ դպրոցի «Հայոց լեզու և գրականություն» առարկայի ուսուցիչ,
Հայաստանի Հանրապետություն
Anahit_Khachatryan@aybschool.am
<https://orcid.org/0009-0005-0935-8839>*

Ամփոփում

Համառոտ ներածական: Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը շարունակական գործընթաց է, որին հետամուտ են և՛ պետական կրթական համակարգը, և՛ դպրոցը, և՛ ուսուցիչը: Ժամանակակից կրթության գործընթացում հաջողում է այն ուսուցիչը, որը ցկյանս սովորող է և հանձնառու է իր իսկ մասնագիտական կարողությունների ու հմտությունների զարգացման համար:

Ներկա հոդվածը համառոտ ներկայացնում է «Այբ» դպրոցի «Հայոց լեզու և գրականություն» առարկայի մի խումբ ուսուցիչների հետազոտական աշխատանքը «Դասի ուսումնասիրություն» (Lesson Study) ճապոնական մոդելի կիրառման միջոցով: Դասի ուսումնասիրությունը ղեկավարվում է հետազոտությանը մասնակից ուսուցչական խմբի կողմից և միտված է զարգացնելու ուսուցիչների մասնագիտական գիտելիքները, կարողությունները, հմտությունները: Սույն հոդվածը բացահայտում է ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման մարտահրավերային նոր ուղիներ, անդրադառնում է «Դասի ուսումնասիրություն» մոդելի շրջափուլերին՝ նպատակի սահմանում, դասի համատեղ պլանավորում (հետազոտության պլանավորում), ուսուցանում և դասի դիտարկում (ուսումնասիրություն), հետդասալսումային միացյալ քննարկումներ, անդրադարձ և դասի պլանավորման վերանայում: Հոդվածը քննում է համագործակցող ուսուցիչների փորձագիտական ներդրման արդյունավետությունը, այն է՝ հաշվի առնել միջամտությունները ու կատարելազորձել դրանք՝ բարելավելով դասավանդումը: Հոդվածի հիմքում դրված են 12 դասերի ուսումնասիրության հետազոտության տվյալներն ու արդյունքները:

Բանալի բառեր՝ դասի ուսումնասիրություն, ուսուցչի զարգացման թիրախ, կարողունակություն և հմտություն, համատեղ պլանավորում, ուսուցում և ուսումնառություն, դասի դիտարկում, հետդասալսումային քննարկումներ, անդրադարձ և վերանայում:

Հիմնախնդրին առնչվող հետազոտությունների ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ «Դասի ուսումնասիրությունը» լայն տարածում ունի Ճապոնիայի կրթական համակարգում, իսկ վերջին 3 տասնամյակների ընթացքում նաև լայնորեն կիրառվում է Արևմուտքի կրթական համակարգերում՝ հարմարեցվելով տեղի կրթական մշակույթի համատեքստին և նպաստելով ուսուցիչների մասնագիտական զարգացմանը։ Այս առումով մասնավորապես պետք է հիշատակել Միացյալ Նահանգների ուսուցիչների փորձառությունը։ Դասի ուսումնասիրությունը այստեղ բնորոշվել է որպես արդյունավետ նորարարություն [2, էջ 31], և կարճ ժամանակ անց 400 դպրոց ներգրավվել է դասի ուսումնասիրության գործընթացին (Lesson Study Research group, 2007)։ Ուսուցիչների մասնագիտական կարողությունների ու հմտությունների զարգացմանը միտված այս մոտեցման հանդեպ հետաքրքրությունը շարունակում է տարածվել նաև այլ երկրներում, այժմ նաև Հայաստանում։ «Այբ» դպրոցում վերջին տարիներին ուսուցիչների կողմից փորձարկվում է «Դասի ուսումնասիրության» մոտեցումը՝ հարմարեցվելով մեր երկրի կրթական մշակույթին։ Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման այս մոտեցումը կտրուկ տարբերվում է ուսուցիչների զարգացման ավանդական ձևաչափից։ Դասի ուսումնասիրության հիմքում ընկած են ուսուցիչների համագործակցությունն ու փոխհարաբերությունների հավասարությունը, հաղորդակցման ազատությունը։

Հոդվածի շրջանակում իրականացվող հետազոտության նպատակն է ուսումնասիրել և տարածել դասի ուսումնասիրության մոդելը՝ որպես ուսուցչի մասնագիտական զարգացմանը նպաստող արդյունավետ հետազոտական մոտեցում։

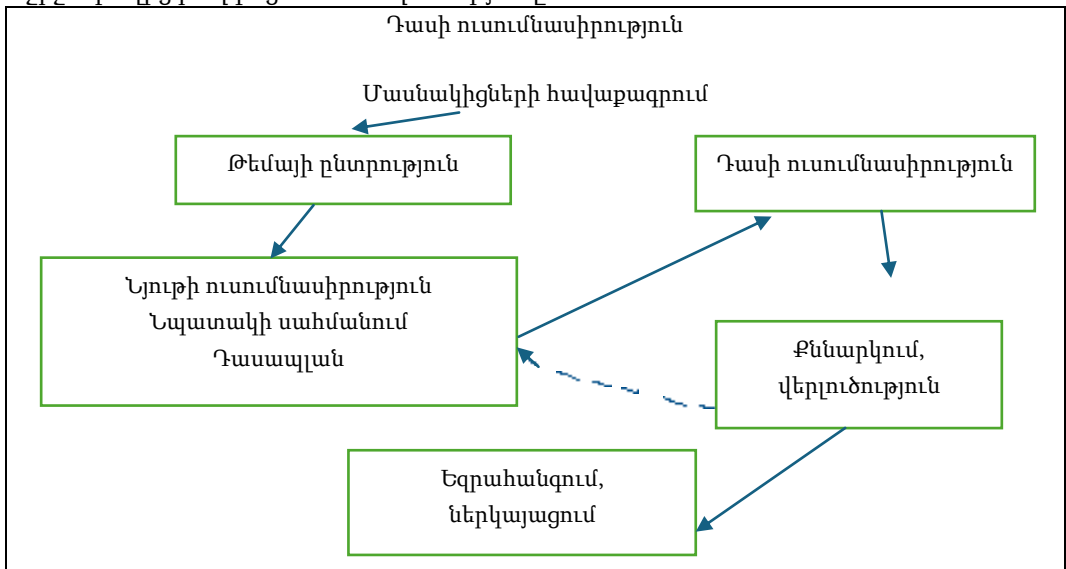
Հետազոտության նորույթը։ Հոդվածում ներկայացված են «Դասի ուսումնասիրություն» ճապոնական մոդելի կառուցվածքը, շրջափուլերը, այս մոտեցման կիրառման արդյունավետությունը, ինչպես նաև իրականացրած դասերի ուսումնասիրության օրինակով ցույց է տրվել դրանց խորքային ազդեցությունը ուսուցչի մասնագիտական կարողությունների զարգացման, գիտելիքների և համոզմունքների վրա։

Հիմնախնդրին առնչվող արդիական հետազոտությունների հակիրճ վերլուծությունը։ Ճապոնիայի կրթական համակարգում «Դասի ուսումնասիրություն» մոդելն ունի իր առանցքային տեղն ու նշանակությունը, դա նրանց «օդն է, ամենօրյա դպրոցական կյանքի անբաժան մասը» [4, էջ 411–423]։ Ճապոնացիների՝ դասարանային դասավանդման բարելավումն ապահովող այս մոտեցումը երեք տասնամյակ առաջ առանձնապես հայտնի չէր աշխարհին, և միայն 1999 թ. այն տարածում գտավ մի հրատարակության շնորհիվ, որը կոչվում էր «Ուսուցման բացը» [5, էջ 11], իսկ ավելի ուշ Յ. Ֆերնանդեսն ու Մ. Յոշիդան «Դասի ուսումնասիրություն» [3, էջ 7–17] գրքով բացահայտեցին ուսուցիչների մասնագիտական զարգացմանը միտված այս ինքնատիպ մոտեցման առանձնահատկությունները։ Այստեղ կարևոր է ընդգծել այն, որ դասի ուսումնասիրությունը եականորեն տարբերվում է ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման ավանդական մոտեցումից։ Այս դեպքում չկան ուսուցչի մասնագիտական զարգացումը խթանող վերապատրաստումներ, չկան վերապատրաստողներ, կա միայն մոտիվացված ուսուցիչների խումբ, որը, ճիշտ գնահատելով իր զարգացման կարիքները, սովորողների ուսումնառության առանձնահատկությունները, պատրաստ է համագործակցելու ու հետազոտելու իրականացրած դասերը, որի արդյունքում ոչ միայն իրենք կունենան մասնագիտական աճ, այլև իրականացրած միջամտությունների շնորհիվ կնպաստեն սովորողների ուսումնառության աճին ու զարգացմանը։

Կրթական այս մոդելի նկատմամբ հետաքրքրությունը պայմանավորված էր նաև նրանով, որ 1999 թ. Մաթեմատիկայի և գիտությունների միջազգային ստուգատեսի տվյալներով (TIMSS՝ Trends in International Mathematics and Science Study) ճապոնացի դպրոցականները ամենաբարձր արդյունքներն էին գրանցել: Ճապոնական կրթական այս փորձառությունը լայնորեն տարածվեց աշխարհում. Մեծ Բրիտանիայում, ԱՄՆ-ում, Կանադայում, Շվեյցարիայում, Սինգապուրում, Չինաստանում, Ղազախստանում, Ավստրալիայում, նաև Ռուսաստանում կիրառվեց դասի ուսումնասիրության պրակտիկան՝ որպես դասավանդման մեթոդիկական կատարելագործելու և սովորողների գիտելիքի մակարդակը բարձրացնելու միջոց:

Հետազոտության գործընթացում ուսուցիչներին անհրաժեշտ են որոշակի աջակցություն ու ուղղորդում: Ճապոնիայում այդ օգնությունն իրականացնում են արտաքին խորհրդատուները՝ մանկավարժական և մասնագիտական խորը գիտելիքներով օժտված կրթական տեսուչները: Նրանք կցվում են դպրոցներին և աջակցում դասի ուսումնասիրությունն իրականացնելու ընթացքին: Երբ 90-ականների վերջերին ԱՄՆ-ում Նյու Յորքի և Նյու Ջերսիի դպրոցներում այս մեթոդը փորձարկվեց մաթեմատիկայի դասերին, ամերիկացի ուսուցիչներին աջակցում էին ճապոնացի մանկավարժներ ու մասնագետներ, որոնք տեսական տեղեկատվություն և հետադարձ կապ էին տրամադրում ուսուցիչներին [3, էջ 7-17]: «Այբ» դպրոցում մեր իրականացրած ուսումնասիրության ընթացքում որպես արտաքին խորհրդատուներ հանդես եկան դպրոցի այլ ուսուցիչներ, որոնք, դասերին ներկա լինելով, կատարեցին իրենց դիտարկումները, առաջարկները դասավանդումը բարելավելու ուղղությամբ: Այսպիսով՝ «Դասի ուսումնասիրության» համակարգված այս մոտեցումը հնարավորություն է տալիս ուսումնասիրելու ու կիրառելու կրթական նորարարությունները, միմյանց փորձառությունից սովորելու և կատարելագործվելու:

Դասի ուսումնասիրության գործընթացը: Դասի ուսումնասիրության հետազոտողներն առաջարկում են 4 կամ 5 շրջափուլ [4, էջ 412]: Գծապատկեր 1-ում ներկայացված է ուսումնասիրության 5 շրջափուլ, սակայն սույն ուսումնասիրության համար ընտրվել է 4 շրջափուլից բաղկացած հետազոտությունը:

Գծապատկեր 1. Դասի ուսումնասիրության փուլերը [1, էջ 13]:

1. **Նպատակի սահմանում:** Ուսուցիչների խումբը (նվազագույնը՝ 4-6 մասնակից, իսկ մեր հետազոտության դեպքում՝ 3) միասին քննարկում և դուրս է բերում սովորողների զարգացման այն կարիքները, որոնց բարելավմանը պետք է ուղղված լինի դասի ուսումնասիրությունը: Ընդ որում՝ նպատակի սահմանումը կարող է լինել նույն դասարանների կամ ամբողջ դպրոցի համար. վերջինս ավելի ծավալուն և ժամանակային առումով մեծ ընդգրկում ունեցող ուսումնասիրություն է: Մեր հետազոտությունն իրականացվել է միջդասարանային ձևով (երեք տասներորդ դասարաններում). թիրախ է ընտրվել միմյանց ակտիվ լսելու և սեփական կարծիքից տարբերվող տեսակետներ ընդունելու կարողունակության զարգացումը:

2. **Դասի համատեղ պլանավորում:** Ամեն դասից առաջ խումբը համատեղ պլանավորում է տվյալ դասը՝ հաշվի առնելով նպատակային թիրախները, ուսուցիչների առաջարկությունները: Մեր ուսումնասիրության պլանավորման ժամանակ առաջարկվող փոփոխությունները վերաբերել են թե՛ ընտրված մեթոդներին, թե՛ առաջադրանքներին, թե՛ ժամանակի կառավարմանը:

3. **Դասի ուսումնասիրություն:** Խմբի ուսուցիչներից մեկը նախապես կազմված դասապլանով անցկացնում է դասը, խմբի մյուս ուսուցիչները, ինչպես նաև արտաքին խորհրդատուները հետևում են դասի ընթացքին, գրառումներ կատարում: Այս փուլում գործնականում տեսանելի են դառնում թե՛ արդեն պլանավորած դասի արդյունավետությունը, թե՛ կատարվելիք այն փոփոխությունները, որոնք կկատարելագործեն հաջորդ դասի դասապլանը: Գործընթացը սկսելուց առաջ դասագրքակազմի համապատասխանեցում է կատարվում, որպեսզի մասնակից ուսուցիչները կարողանան այդ ժամին ներկա լինել իրենց գործընկերոջ դասին: Մեր դասերը նաև տեսագրվում էին՝ այդպիսով ապահովելով դիտորդ, նաև մասնակից ուսուցիչների դասալսման հնարավորությունը:

4. **Հետդասալսումային քննարկումներ:** Ամեն դասից հետո խումբը կրկին հավաքվում է, լսում դասավանդած ուսուցչի անդրադարձը, նաև մյուս դասալսողների դիտարկումները, քննարկվում են ընտրված մեթոդների, ռազմավարությունների արդյունավետությունը և նպատակահարմարությունը, ժամանակի կառավարման խնդիրները, թեմայի ընկալման հետ կապված բարդությունները և այլն:

5. **Անդրադարձ և վերանայում:** Ըստ վերոնշյալ քննարկումների՝ կատարվում է հաջորդ դասի պլանավորում՝ հաշվի առնելով այն առաջարկներն ու փոփոխությունները, որոնք կկատարելագործեն մյուս դասը: Դասի համատեղ պլանավորումից մինչև անդրադարձի ու վերանայման փուլերը կրկնվում են՝ կախված մասնակից ուսուցիչների քանակից, մեր դեպքում՝ երեք անգամ:

Այսպիսով՝ դասի ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս տեսական գիտելիքները գործնականորեն կիրառել՝ կատարելագործելով դասավանդումը, բարձրացնելով սովորողների առաջադիմությունն ու ուսումնառության որակը:

Հիմնական նյութի շարադրանքը: Դասի ուսումնասիրությունը իրականացվեց 10-րդ դասարանում «Հայոց լեզու» առարկայից՝ «Գիտական ոճ» թեմայից: Թեմայի համար սահմանված էր 6 շաբաթ ժամանակ՝ 12 դասաժամով (դրանից մեկ դասաժամ տրամադրվեց որակական գրավոր աշխատանք և երկու դասաժամ՝ ստուգողական աշխատանք գրելուն): Արդյունքում դասի ուսումնասիրությանը հատկացվեց 9 դասաժամ՝ 5 շաբաթ տևողությամբ:

Դասի ուսումնասիրությունը սկսվեց **ուսումնասիրության նպատակի սահմանումից**: Նախապես մեր օրացույցներում ամրագրեցինք մշտական հանդիպման օր և ժամ,

սահմանեցինք համատեղ պլանավորման, միմյանց դասալսելու, հետդասալսումային քննարկումների ժամանակացույցը: Առաջին հանդիպմանը ներկայացանք՝ մեր դասարաններում սովորողների զարգացման առաջնային կարիքների շուրջ մտորած: Քննարկման արդյունքում դուրս բերեցինք երկու նպատակ՝

1. զարգացնել սովորողների՝ միմյանց ուշադիր լսելու հմտությունը,
2. զարգացնել սեփական տեսակետից տարբերվող տեսակետները լսելու, ընդունելու կարողունակությունը:

Դասի համատեղ պլանավորման համար հանդիպումները տեղի էին ունենում շաբաթը երեք անգամ՝ յուրաքանչյուր ուսուցչի դասի նախորդ օրը/օրերին: Համատեղ պլանավորման ընթացքում կատարվող գործողությունները հետևյալն էին՝

1. դասի ենթաթեմայից բխող նպատակների, վերջնարդյունքների գրառում,
2. դասանյութի համատեղ պլանավորում,
3. դասարանական աշխատանքների համատեղ պլանավորում,
4. ժամանակի կառավարում:

Հաջորդը **դասի ուսումնասիրման** փուլն էր: Յուրաքանչյուր դասից հետո սկսվում էր **հետդասալսումային քննարկման փուլը**. նախ՝ դասավանդող ուսուցիչն էր ներկայացնում ինքնանդրադարձը դասին, ապա՝ դասալսող ուսուցիչները՝ իրենց դիտարկումները: Այնուհետև համատեղ պլանավորման **անդրադարձ և վերանայում** էր արվում:

1. Ճիշտ էր արդյոք պլանավորած ժամանակը:
2. Ի՞նչը բարելավման կարիք ունի:
3. Ինչպե՞ս կարելի է բարելավել:

Այս ենթափուլը կրկնվում էր նաև երկրորդ և երրորդ ուսուցչի վարած դասերից հետո: Շաբաթվա վերջում հանդիպում էինք՝ համատեղ որոշելու հանձնարարվելիք տնային աշխատանքը: Աղյուսակ 1-ում ներկայացված է հինգ շաբաթների պլանավորման վրա ծախսված ժամահաշվարկը.

Շաբաթներ	1-ին դաս	2-րդ դաս	3-րդ դաս
I	1 ժ 22 ր 45 վ	Գրավոր դիտարկումներ դասապլանի վրա	Գրավոր դիտարկումներ դասապլանի վրա
II	59 ր 13 վ	53 ր 52 վ	33ր 34վ
III	1 ժ 27 ր	37 ր 37 վ	ձայնային հաղորդագրություններ
IV	1 ժ 35 ր 48 վ	44 ր 19 վ	ձայնային հաղորդագրություններ
V	1 ժ 10 ր 9 վ	27 ր 34 վ	-

Աղյուսակ 1.Պլանավորման ժամահաշվարկ

Հետազոտության տվյալներ և վերլուծություն: Դասի ուսումնասիրության կարևոր բաղադրիչ են հետազոտության տվյալների հավաքագրումն ու վերլուծությունը: Հետազոտության տարբեր փուլերում բոլոր դասարաններում անցկացվել են հարցումներ, կատարվել են անդրադարձ ու ինքնագնահատում, հանձնարարվել են տարաբնույթ առաջադրանքներ:

Ակտիվ լսելու, տարբեր տեսակետներ ընդունելու և առանձնացնելու հմտությունների զարգացումը փաստելու, աստիճանական փոփոխությունն ամրագրելու համար կիրառվել է «Ծառի» մեթոդը. եռաստիճան եղանակով աշակերտները ամեն դասից հետո ինքնաանդրադարձի թերթիկ էին լրացնում: Ծառի նկարի վրա 3 պատկերի միջոցով աշակերտները ամեն դասից հետո ամրագրում էին իրենց արդյունքները՝ նկարելով բողբոջ, ծաղիկ կամ պտուղ, որոնք մասնանշում էին թիրախային նպատակի իրագործման աստիճանը (բողբոջ՝ դեռ շատ պետք է աշխատել հմտության ուղղությամբ, ծաղիկ՝ կարողանում է դրսևորել հմտությունը, պտուղ՝ լիարժեք դրսևորում է հմտությունը): Նկարելուց զատ՝ աշակերտները մեկնաբանություն էին գրում իրենց ընտրած պատկերի համար՝ փաստելով իրենց հմտության փոփոխությունը դասից դաս: Աղյուսակ 2-ում ներկայացված են մեթոդի կիրառման ամփոփ տվյալները բոլոր դասարանների համար:

Իրար լսելու հմտություն									
Բողբոջ Ծաղիկ Պտուղ									
10-1	10-2	10-3	10-1	10-2	10-3	10-1	10-2	10-3	
Դաս I	9 7 9					11 10 7			0 3 3
Դաս II	7 7 7					12 11 8			1 2 3
Դաս III	7 10 6					8 6 9			3 4 4
Դաս IV	5 5 5					9 10 8			6 5 6
Դաս V	0 4 1					4 8 6			16 8 12
Մեփական տեսակետից տարբերվող տեսակետներ առանձնացնելու և ընդունելու հմտությունը									
Դաս I	5 3 8					13 15 8			2 2 3
Դաս II	0 2 4					17 12 13			3 6 2
Դաս III	0 4 2					10 11 10			8 5 7
Դաս IV	0 2 1					7 10 7			13 8 10
Դաս V	0 1 1					2 10 3			18 9 15

Աղյուսակ 2. Տվյալներ՝ ըստ «Ծառի» մեթոդի

Ստորև բերված աղյուսակ 3-ում ներկայացվում է տարբեր դասարանների մի քանի աշակերտի ինքնաանդրադարձը բոլոր դասաժամերի ընթացքում:

Աշակերտ	1-ին դաս	2-րդ դաս	3-րդ դաս	4-րդ դաս	5-րդ դաս
I	Նկատելի դժվարություն ունեցա ընկերներիս հետ հաղորդակցվելու ժամանակ կենտրոնացած մնալու և լսելու գործում:	Սկսեցի ավելի ուշադիր լսել ընկերներիս և արդյունքում ավելի լավ կարողացա առանձնացնել և ընդունել մյուսների կարծիքները: Այնուամենայնիվ, դժվարում եմ մինչև վերջ կենտրոնացած մնալ և լսել:	Ավելի հեշտ եմ կենտրոնանում դասերին, սակայն դեռևս պատահում է, որ բաց եմ թողնում ընկերներիս ասածը: Կարծիքներն ավելի մեծ հաճույքով և արդյունավետությամբ եմ առանձնացնում և ընդունում, ընդհանուր առմամբ աճել եմ:	Ինձ համար նկատելի է դարձել այն փաստը, որ նախկինում լարվածությամբ ուղեկցվող լսելու փորձերն այժմ ինձ համար բնական են դարձել: Ջգում եմ, որ հաղորդակցական հմտություններս աճում են, բարելավվում է կենտրոնացումս:	Թեման ամփոփելու ժամանակ հասկացա, որ դասանյութը բավական լավ ընկալել եմ, որի պատճառն եմ համարում այս թեմայի հիմնական թիրախներին հասնելը:
II	Ես հիմնականում ուշադիր եմ բոլոր դասերին, ավելի կենտրոնացա մյուսների տեսակետները լսելու վրա: Հաջողվեց հատկապես տարբերվող կարծիքները առանձնացնել:	Արդեն ամբողջական դարձավ իմ լսելու հմտությունը թիմի հետ աշխատելիս, երբ պետք էր մյուսների կարծիքները ի մի բերել, նաև մյուս թիմերին ուշադիր լսել և համեմատել մեր գրածի հետ:	Նկատելիորեն բարելավել եմ թիրախային հմտություններս: Այսօր պարզեցի, որ ավելի քիչ ջանք եմ ծախսում կենտրոնացած մնալու և ուշադիր լսելու համար:	Այս անգամ կենտրոնացա այն տեսակետների կամ մտքերի վրա, որոնք ինձ կօգնեին իմ չհասկացածը պարզաբանելու և ընկալելու, հատկապես հատկանիշների կիրառության դեպքերի ներկայացման ժամանակ:	Լիարժեք կարողացա ամբողջ ամփոփումը լսել, քննարկել, մասնակցել: Կարծում եմ՝ պատրաստ եմ ստուգողական աշխատանքին:

III	Առաջին անգամ գիտակցաբար ուշադիր լսելու վրա էի կենտրոնացել: Հասկացա, որ ամբողջ դասի ժամանակ բավականին դժվար է կենտրոնացած մնալ ու միշտ ուշադիր լսել:	Ինձ համար այսօր նույնպես կարևոր էր թիրախին հասնելը. շատ ուշադիր եմ եղել դասին, ուղղակի մեկ-մեկ միտքս շեղվում էր: Դասը հնարավորություն տվեց փոքր քննարկում ծավալելու, ու կարողացա իմ տեսակետից տարբեր տեսակետ լսել, հասկանալ, թե ինչու է դասընկերս ինձնից տարբեր մտածում:	Այս դասին ուշադիր լսելն ինձ օգնեց հասկանալու, թե ինչպես է պետք հիմնավորել այն հատկանիշները, որոնք հեշտությամբ գտնում եմ տեքստում:	Այսօր ավելի քիչ ջանք գործադրեցի ուշադիր ու կենտրոնացած մնալու համար: Նկատել եմ, որ այլ դասերի ևս կարողանում եմ ուշադիր լսել, ավելի լավ հասկանալ ինձնից տարբեր մտածող դասընկերներիս:	Ամփոփման դասին նախ թիմային աշխատանքում կարողացա լավ դրսևորել իմ թիրախային հմտությունները, ապա դրանք ինձ օգնեցին չկրկնելու այն, ինչ արդեն ասվել էր ընկերներիս կողմից: Նաև նկատեցի, որ դասընկերներիս տված հարցերից մի քանիսը ինձ համար էլ էին անհասկանալի: Լավ է, որ ստուգողականից առաջ ամեն ինչ պարզ է:
-----	---	--	---	---	--

Աղյուսակ 3. Աշակերտների ինքնաանդրադարձ

Այսպիսով՝ թիրախային նպատակի կիրառման մասին տվյալները թույլ են տալիս դիտարկելու դասարանի ակտիվ ներգրավվածությունը դասին, արդյունավետ մասնակցությունը, վերոնշյալ հմտությունների զարգացման ընթացքն ու վերջնարդյունքը: Բերված վկայությունները մեզ հիմք են տալիս փաստելու, որ դասի ուսումնասիրության գործընթացում կիրառած մեթոդները, ռազմավարությունները, վերանայված դասապլանները ունեցան արդյունավետ ազդեցություն աշակերտների ակադեմիական գիտելիքի աճի և հմտությունների զարգացման վրա:

Որակական և ստուգողական աշխատանքների համեմատական վերլուծությունը փաստում է, որ հետազոտվող երեք դասարաններում էլ աշակերտների ընդհանուր առաջադիմությունը գոհացուցիչ է. թե՛ որակական, թե՛ ստուգողական աշխատանքներ-

բում բոլոր դասարանների գերակշիռ մեծամասնության գնահատականը գտնվում է 70-100-ի միջակայքում:

Միջակայքեր	Որակական աշխատանք	Թեմատիկ աշխատանք
	10-1 10-2 10-3	10-1 10-2 10-3
40-49	1 2	0 2 1
50-59	2 3 0	0 1 0
60-69	2 1 4	5 5 5
70-79	7 6 6	6 4 4
80-89	8 3 6	8 4 10
90-100	0 6 2	2 4 0

Աղյուսակ 4. Գրավոր աշխատանքների արդյունքներ

Եզրակացություն: Դասի ուսումնասիրության արդյունքների վերլուծությունը փաստում է, որ հետազոտության գործընթացում ներդրված հսկայական ջանքն ու ժամանակը միանգամայն արդյունավետ են թե՛ ուսուցչի մասնագիտական զարգացման, թե՛ աշակերտների ուսումնառության աճի տեսանկյունից: Դասից դաս շարունակաբար բարելավվեց մեր դասավանդման մեթոդաբանությունը՝ հարմարեցվելով աշակերտների կրթական կարիքներին: Մեծագույն ձեռքբերում էր այն, որ բոլոր երեք դասարանները գրանցեցին ակադեմիական գիտելիքի և ընտրված հմտությունների համաչափ աճ:

Մեր մշտական քննարկումները, դասալսումները, դասերի համատեղ պլանավորումը, հետահայաց պլանավորման ռազմավարությունները նպաստեցին մասնագիտական կարողությունների հանդեպ ինքնավստահության աճին, սեփական ուժերին հավատալուն: Մեր համագործակցությունը հնարավորություն ընձեռեց սովորելու միմյանցից, արժևորելու իրար հետադարձ կապ տալու և ստանալու ուժը, զարգացնելու սեփական դասը անաչառորեն վերլուծելու կարողությունը: Հետազոտության ողջ ընթացքում մշտական աջակցության և հոգատար փոխգործակցության հաճելի զգացողությունն իրար նկատմամբ ոգևորիչ էր:

Մեր առաջարկն է ուսուցիչներին բաց լինել բարդ, բայց միևնույն ժամանակ անչափ հաճելի այս փորձառության հանդեպ, գիտակցել, որ 21-րդ դարում ուսուցիչն ինքն է հանձնառու իր մասնագիտական զարգացման համար, և «Դասի ուսումնասիրության» այս մոդելը կարող է դառնալ ուսուցչի ամենօրյա դասավանդման գործընթացի անբաժան մաս, օգնել ուսուցչին՝ առարկայական գիտելիքը կապելու մանկավարժական գիտելիքին:

THE EFFECTIVENESS AND IMPACT OF THE “LESSON STUDY” APPROACH ON THE DEVELOPMENT OF TEACHERS’ PROFESSIONAL COMPETENCIES AND SKILLS

Hovhannisyan Anahit

Postgraduate student at the Institute of Literature named after M.Abeghyan,

Adjunct Lecturer

Senior Teacher at “Ayb” High School

Republic of Armenia

Anahit_Hovhannisyan@aybschool.am

Karapetyan Astghik

PhD in Philology

Armenian Language and Literature Teacher at “Ayb” High School

Republic of Armenia

Astghik_Karapetyan@aybschool.am

Khachatryan Anahit

Armenian Language and Literature Teacher at “Ayb” High School

Republic of Armenia

Anahit_Khachatryan@aybschool.am

Summary

Teacher professional development is a continuous process that requires consistent attention from the national education system, teachers, and schools. In today's educational landscape, teachers who pursue lifelong learning to continuously enhance their professional competencies and skills are most likely to achieve lasting success.

This article presents research conducted by a team of Armenian language and literature teachers on the topic of Lesson Study, utilizing the Japanese model. In this approach, the lesson study is led by the participating teachers, with the aim of expanding their professional competencies, skills, and knowledge. The article highlights new and challenging avenues for professional development, and outlines the key components of the Lesson Study model, such as goal setting, collaborative lesson planning (including research planning), lesson delivery, and reflective analysis.

Additionally, the article examines the effectiveness of teachers' professional and expertise-based contributions, focusing on how the applied teaching methods were tracked and refined to improve the instructional process. The findings are based on the outcomes and data from 12 lesson studies.

Keywords: *lesson study, teacher development target, ability and skill, collaborative planning, teaching and learning, class observation, post-class discussions, reflection and review.*

ЭФФЕКТИВНОСТЬ И ВЛИЯНИЕ ПОДХОДА «ИССЛЕДОВАНИЕ УРОКА» (LESSON STUDY) НА РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ И НАВЫКОВ УЧИТЕЛЕЙ

Оганнесян Анаит

аспирант Института литературы им. М. Абегяна НАН РА,

руководитель предметной группы «Родной язык» старшей школы «Айб»

Республика Армения

Anahit_Hovhannisyan@aybschool.am

Карапетян Астгик

кандидат филологических наук

учитель армянского языка и литературы старшей школы «Айб»,

Республика Армения

Astghik_Karapetyan@aybschool.am

Хачатрян Анаит

учитель армянского языка и литературы старшей школы «Айб»,

Республика Армения

Anahit_Khachatryan@aybschool.am

Аннотация

Профессиональное развитие – непрерывный процесс, и за его обеспечение ответственны и образовательная система государства в целом, и школа, и сам учитель. В наши дни успеха в профессиональной сфере добиваются лишь те учителя, которые берут на себя ответственность за развитие своих профессиональных умений и навыков и не прерывают свое обучение на протяжении всей жизни.

В данной статье представлен анализ опыта применения нами японской модели «Исследование урока» (Lesson Study) группой учителей школы «Айб» на уроках по дисциплине «Армянский язык и литература». Проведенное нами исследование направлено на повышение профессионализма учителей: как на расширение объема их знаний, так и на развитие умений и навыков. В статье нашли отражение вызовы, с которыми сталкиваются учителя на пути профессионального развития. Подробно представлены все этапы внедрения в учебный процесс модели «Исследование урока»: формулировка цели, совместное планирование урока (планирование исследования), преподавание и прослушивание урока (собственно исследование), совместное обсуждение прослушанных уроков, рефлексия и пересмотр плана урока. В статье проанализирована эффективность экспертного вклада учителей, а именно: умений определять интервенции, применяемые для улучшения преподавания.

В статье описан процесс исследования 12 уроков и обобщены полученные результаты.

Ключевые слова: «исследование урока», цель развития учителя, способность и умение, совместное планирование, обучение и изучение, наблюдение урока, обсуждение после наблюдения урока, обзор и пересмотр.

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Buchard J., Martin D., Lesson Study and its effects, Hellenic Journal of Research in Education, 2017
2. Chokshi S., Fernandez C., Challenges to importing Japanese Lesson Study: Concerns, Misconceptions, and Nuances. Phi Delta Kappan, Bloomington, 2004
3. Fernandez C., Yoshida M., Lesson Study. A Japanese Approach to Improving Mathematics Teaching and Learning. Mahwah, New Jersey London, 2004
4. Fujii T., Designing and adapting tasks in lesson planning: a critical process of Lesson Study. ZDM Mathematics Education, 48(4), 2016
5. Stigler JW. and Hiebert J., The Teaching Gap. Best ideas from the world's teachers for improving education in the classroom. New York: Summit Books, 1999

Получено: 30.09.2024

Рассмотрено: 16.10.2024

Принято: 20.10.2024

Received: 30.09.2024

Reviewed: 16.10.2024

Accepted: 20.10.2024

© The Author(s) 2024

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License